

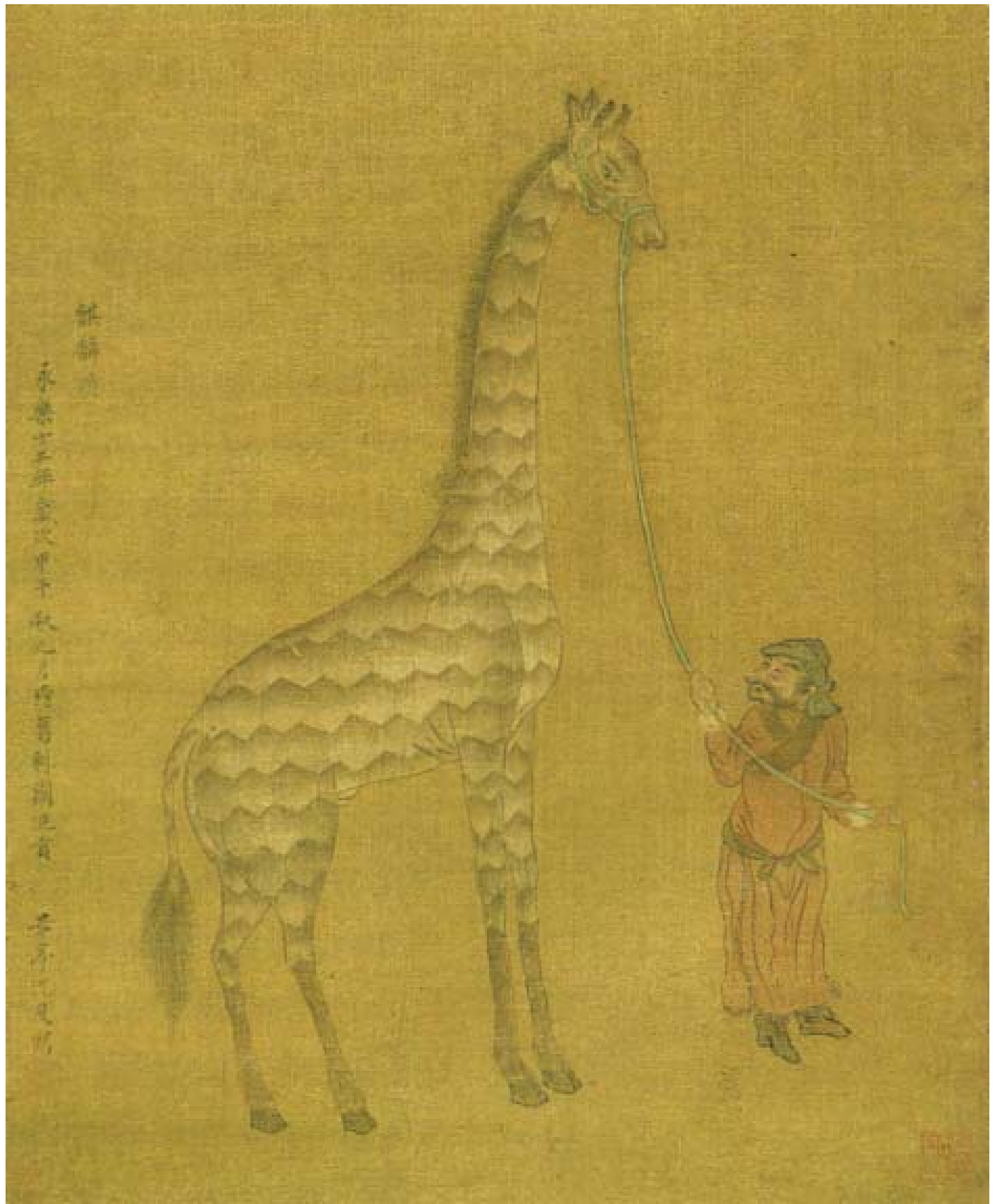
26/03/2009

Pejant d'un fil

LA XINA COM A (MAL) EXEMPLE

"Perquè hi hagi innovació i progrés, cal que hi hagi una pluralitat de països, capaços de fer la seva sense haver de demanar permís a l'emperador de torn"

Carles Boix

Prement-me lleugerament el braç, una cosa poc usual als Estats Units, però potser previsible venint d'un llatinoamericà, un col·lega del meu departament em va dir fa poc: "Amic Carles, tu que ets tan pràctic, com és que t'encaparres tant a defensar els països petits i a posar aquesta passió en les coses de Catalunya?"

El meu primer impuls va ser negar-li el meu tarannà pràctic. S'han de dir les coses com són: un home pràctic no acabava dedicant-se a escriure papers inservibles a 6.000 km de casa. Em vaig contenir a temps, però. El meu subconscient, molt més pràctic que jo mateix, em va recordar que en un futur no gaire llunyà l'hauria de menester per alguna negociació absurda o alguna votació complicada. No em convenia demostrar-li que no em coneixia. I, pitjor encara, havia d'evitar qualsevol tipus o gest emocional. El meu subconscient que, malgrat tots aquests anys a fora encara deu tenir forma de barretina assenyada, em va convèncer que la passió cal deixar-la per als catalans de soca-rel que participen en les marxes dels deu mil. Així és que, després de mig segon suspès entre la perplexitat i l'opacitat mental més absoluta, vaig resoldre explicar-li la següent història de la Xina.

Ara fa gairebé sis-cents anys, a principis del segle catorze, la Xina gaudia d'un avantatge tecnològic formidable sobre Europa. Els xinesos comptaven amb una màquina de filar que els europeus només inventarien al segle divuit. La seva producció de ferro d'aleshores era unes cinc i sis vegades més gran, per persona, que la d'Europa del 1700. En aquell context, l'emperador Iung-lo va fer construir una flota marítima molt poderosa i va impulsar un seguit d'expedicions extraordinàriament ambicioses. Entre 1405 i 1430 la Xina va enviar set flotes, cadascuna amb centenars de vaixells i tripulacions de 20.000 a 30.000 homes, per tot arreu, des de Kamtxatka (a l'extrem de Sibèria) fins a l'actual Tanzània (a l'est d'Àfrica). La flota xinesa va capturar els reis de Sri Lanka i del sud de Sumatra i va portar tota mena d'extravagàncies, com ara una girafa, a Beijing. Tot això, evidentment, molts anys abans que els portuguesos es llancesin a explorar el continent africà; molt abans, de fet, que arribessin a tocar el sud del Marroc actual.

L'emperador Iung-lo va morir, però, l'any 1424. Al cap de pocs anys, l'enfrontament entre la facció dels eunucs (favorables a mantenir l'estratègia d'expansió marítima) i altres faccions palatines (contràries a reforçar el poder dels eunucs, que controlaven l'Almirallat i el poderós departament d'"Inspecció de Fronteres") es va saldar amb la victòria d'aquestes últimes. El fill de Iung-lo va decidir abandonar els somnis del pare, va tancar les fronteres i va acabar prohibint tota mena comerç exterior a llarga distància. Les drassanes xineses van deixar de fer grans embarcacions (algunes de sis màstils i tres o quatre vegades la llargada de les caravel·les de Colom) per evitar tota ombra d'il·legalitat. Cent anys després l'art de fer grans vaixells s'havia perdut completament a la Xina.

Mentre la Xina es tancava i retrocedia tecnològicament, Europa començava l'assalt històricament més decisiu sobre la resta del món. Un assalt que acabaria, al capdavant, amb l'ensorrament de l'imperi xinès. Si l'any en què va morir Martí l'Humà haguessin demanat a algun d'aquests extraterrestres objectius que ens observen des de l'espai sideral qui acabaria controlant el món, jo crec que haurien dit la Xina. I l'haurien errat. Probablement s'haurien equivocat perquè, de tant fixar-se en la grandària de les coses (que és la cosa més visible des de la Lluna estant), no haurien entès la debilitat essencial de l'imperi xinès: la seva centralització. En un sistema centralitzat, en mans d'una sola persona, una sola decisió (bona o dolenta) ho acaba determinant tot. Per contra, Europa era, aleshores, i encara ho és, un continent fragmentat, amb estats petits, en constant competició, i amb molts agents decidint per separat sobre coses semblants.

Imagineu que les decisions polítiques que es prenen a cada país es fan a cara o creu. No cal fer tenir massa imaginació per creure això tenint en compte la qualitat belusconiana dels polítics actuals. A la Xina surt creu i

s'apaguen els llums. Als països europeus, la probabilitat de que almenys a algú li surti cara i que, per tant, prengui la decisió que *a posteriori* es demostra encertada és molt més alta. Els altres països, primer abocats a seguir l'estratègia xinesa, veient l'èxit de la governanta amb cara (sí, la que no es canviava la samarreta i prenia les joies de mercaders catalans), acaben rectificant i imitant-la.

Aquest article no vol ser, en cap cas, una defensa del colonialisme. El propòsit és un altre. El propòsit és saber qui és més pragmàtic: el que defensa un continent o una península convertits en un sol Estat i un sol emperador, de nom Napoleó Sarkozy? O el partidari d'un continent-mosaic que conté alguna tessela pintada amb colors suïssos o holandesos? El jacobí amb guillotina a la mà disposat a fer un món hexagònic i eficient? O el conservador que sap (com tot gat vell) que ningú sap què passarà demà i que, atesa la nostra ignorància radical, més val deixar que hi hagi una pluralitat d'actors que provin coses diferents a veure qui l'endevina?

L'amor al país té, com a mínim, dues dimensions. D'una banda, hi ha l'amor natural, emotiu, fet de la memòria de coses i persones passades i d'una certa comunitat d'amistat, d'humor i de benentesos (i malentesos) amb els que encara són vius. D'altra banda, hi ha l'amor racional, l'amor fet d'estimar un país, una gent i una cultura que funcionen, que tenen un sentit, que serveixen per a viure millor. Sense aquest amor racional, l'amor natural es cretinitza, es fossilitza i, al final, s'extingeix.

Catalunya viu un nou moviment d'afirmació de la seva identitat. Un moviment justificable, davant de l'enèsim assalt que pateix el país. Però, això, la pura emoció, tot i que important, no serà suficient per a resistir. Durant molt de temps va haver-hi un catalanisme que posava el país com a exemple (de com fer les coses) i que, per obtenir l'autonomia, advocava la catalanització/modernització d'Espanya. Amb una Espanya relativament desenvolupada (ho deixo en "relativament"), aquest tipus de defensa (pròpia d'amor patriòtic "racional" o "racionalitzat") no té gaire sentit ara i, de fet, ha acabat de naufragar en els darrers anys. Aquest fet, però, no ens ha de portar a abandonar un discurs que sumi, a la part emotiva, un conjunt de raons útils per voler ser sobirans. Aquestes raons, que es resumeixen en la idea de què ser lliures és una condició per a ser millors, són diverses. Moltes reposen en una memòria històrica que, curiosament, hem perdut i que hem de recuperar: en parlaré en el decurs de les properes setmanes. De moment, l'anècdota de la Xina ens en recorda una: perquè hi hagi innovació i perquè hi hagi progrés, cal que hi hagi una pluralitat de països, capaços de fer la seva sense haver de demanar permís a l'emperador de torn. Catalunya va pertànyer a un continent ampli i complex com un actor lliure i cal que torni a ser-hi una altre cop pel bé de tothom – inclòs l'emperador de la Xina.